

Chodské kvítí - dámská oděvní kolekce

Bakalářská práce

Studijní program: B3107 – Textil
Studijní obor: 3107R006 – Textilní a oděvní návrhářství
Autor práce: **Lucie Lindová**
Vedoucí práce: doc. ak. mal. Emilie Frydecká

Bohemian flowers - fashion collection for women

Bachelor thesis

Study programme: B3107 – Textil

Study branch: 3107R006 – Textile and Fashion Design - Textile and fashion design (Liberec)

Author: **Lucie Lindová**

Supervisor: doc. ak. mal. Emilie Frydecká

Zadání bakalářské práce

Chodské kvítí – dámská oděvní kolekce

Jméno a příjmení: **Lucie Lindová**
Osobní číslo: **T16000021**
Studijní program: **B3107 Textil**
Studijní obor: **Textilní a oděvní návrhářství**
Zadávací katedra: **Katedra designu**
Akademický rok: **2018/2019**

Zásady pro vypracování:

1. Studium chodských krojů a jejich rozklad na jednotlivé části.
2. Tvarová experimentace a vyhledávání materiálů.
3. Vytvoření návrhů a jejich konstrukcí.
4. Realizace.
5. Fotodokumentace.

Ing. Jana Lindová, Ph.D.
učeská

V Liberci, listopad 2018

Rozsah pracovní zprávy:

25 s.

Forma zpracování práce:

tištěná

Seznam odborné literatury:

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina, Margita ŽÁČKOVÁ a Jakub LANGHAMMER. Lidové kroje z České republiky. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-293-6

KUMPEROVÁ, Iva, Marie JOHÁNKOVÁ a A. Slávka ŠTRBOVÁ. Chodské kroje. Domažlice: I. Kumperová, 2010. ISBN 978-80-254-8794-5

ŠOTKOVÁ, Blažena a Jindřich OTTO. Naše lidové kroje, jejich vzory, střihy a zpracování: 4, Kroj chodský, dolních vesnic. 2. vydání. Praha: Vyšehrad, 1952

HRUŠKA, Jan František. O chodském kroji. Plzeň: Kroužek přátel starožitností, 1920

Vedoucí práce:

doc. ak. mal. Emilie Frydecká
Katedra designu

Datum zadání práce:

5. října 2018

Předpokládaný termín odevzdání:

18. dubna 2019

Ing. Jana Drašarová, Ph.D.
děkanka

V Liberci 5. listopadu 2018

Ing. Renata Štorová, CSc.
vedoucí katedry

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že texty tištěné verze práce a elektronické verze práce vložené do IS STAG se shodují.

18. 4. 2019

Lucie Lindová

Anotace

Práce popisuje vznik dámské oděvní kolekce inspirované vzhledem slavnostních chodských krojů a je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Teoretická část práce podává čtenáři informace o různých druzích chodských krojů a o jejich dělení. Tyto kroje jsou v ní dopodrobna popsány z hlediska jejich oblékání a zdobení.

Praktická část popisuje a dokumentuje výrobu samotné kolekce. Jsou v ní zaznamenány postupy, jakými jsem došla od myšlenky, přes prvotní návrhy až k hotovým modelům.

Výstupem práce je kolekce čtyř modelů.

Cílem práce je vytvořit oděvní kolekci, která si zachová ženskost a jemnost lidového oděvu a propojí jeho četné vrstvy do podoby, která by mohla být použita v dnešní době.

Klíčová slova

chodsko, lidový kroj, tradice, propojení, ženskost

Annotation

The thesis describes the development of a clothing collection for women, inspired by the appearance of traditional Czech clothing from the region Chodsko and is divided into two parts, theoretical and practical.

The theoretical part of the thesis gives the reader an insight of how the traditional clothing from this region looks like and what its parts are. A detailed description of its layers and decor is also given.

The practical part depicts the realisation of the collection itself. It describes how I got from the first thought, through sketches, to the finished collection.

The result of the thesis are four finished models.

The purpose of this thesis was to create a fashion collection, that preserves the femininity and delicacy of traditional clothes, but also merges its many layers into a look, that could be used in our own time.

Key words

chodsko, traditional clothing, tradition, merge, femininity

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. ak. mal. Emilii Frydecké za její trpělivost a rady ohledně mé práce a za to, že souhlasila s jejím vedením. Velmi ráda bych také poděkovala své rodině za jejich jak morální tak finanční podporu. A nakonec ještě Anně Fremrové za korekturu a za výpomoc s focením a Michaelu Brychovi za nafocení celé kolekce.

Obsah

1. Úvod	9
2. Teoretická část	10
2.1 Chodský кроj	10
2.1.1 Oblastní rozdělení	10
2.1.2 Ženské a mužské kroje dolního Chodsko	11
2.1.3 Ženské a mužské kroje horního Chodsko	16
2.1.4 Krojová výšivka	19
3. Praktická část	20
3.1 Studium chodských кроjů a jejich rozklad na jednotlivé části	20
3.2 Tvarová experimentace a vyhledávání materiálů	21
3.2.1 Tvarová experimentace	21
3.2.2 Použité materiály	25
3.3 Vytvoření návrhů a jejich konstrukcí	28
3.3.1 Prvotní návrhy	28
3.3.2 Finální návrhy a technické nákresy	32
3.4 Realizace	41
3.4.1 Technický popis oděvů	41
4. Závěr	43
5. Použité zdroje	44
6. Fotodokumentace	45

1. Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem se inspirovala ženskými a mužskými chodskými kroji, ať už v podobě tradičního pracovního oděvu, nebo jeho složitě zdobenou a materiálově rozmanitou slavnostní verzí. Pozornost jsem věnovala hlavně jednotlivým vrstvám krojů a tomu, jak se vzájemně doplňují a společně utvářejí finální tvar ženské postavy.

Lidový kroj jsem si jako svou inspiraci pro bakalářskou práci vybrala proto, že už od dětství aktivně tančím v plzeňském folklorním souboru Mladina a mám k němu velmi blízký vztah. Během této doby jsem také mohla zjistit, jak jsou kroje tvarově zajímavé, stejně jako co obnášelo je skutečně nosit. Chtěla bych také poukázat na to, jak je podle mě podstatné zachovat alespoň část jemnosti, ženskosti, detailu a krásy, kterými se lidové kroje pyšní.

V praktické části práce jsem experimentovala s jednotlivými pánskými a dámskými prvky oděvu a jejich vzájemným mísením, abych zjistila, zda je možné použít části typické mužské krojové siluety pro moderní dámský oděv a zároveň zachovat jeho ženskost. Dále jsem vycházela z vrstev ženského kroje a experimentovala se způsobem, jakým na sebe navazují.

2. Teoretická část

2.1 Chodský кроj

2.1.1 Oblastní rozdělení

Celá tato kapitola úzce vychází z knihy Chodské kroje od Ivy Kumperové [3], která nejkomplexněji popisuje základní důvod tohoto rozdělení кроjů.

Oblastní rozdělování chodských кроjů na кроje horního a dolního Chodska se začalo objevovat na přelomu 19. a 20. století, kdy zaznamenaly až převratný rozmach. Zatímco na území zbytku republiky se pomalu rozšiřoval jednodušší, pohodlnější a praktičtější oděv městský, zde došlo k až nevídanému rozkvětu převážně ženských кроjů. Ty se začaly více zdobit pomocí různých aplikací a ručně vyráběných výšivek a byly zhotovovány z dražších textilií. Malými proměnami prošel i кроj mužský, který byl ale postupně nahrazen běžným oděvem.

Právě z důvodu složitého vyšívání a dražších textilních materiálů, které se začaly na výrobu ženských кроjů používat, začal být markantnější rozdíl mezi bohatším dolním Chodskem a chudším horním Chodskem.

2.1.2 Ženské a mužské kroje dolního Chodska

Za oblast dolního Chodska se označuje úrodnější, a tedy i bohatší území Domažlic a k nim přilehlých vesnic, jejichž kulturním centrem byl Mrákov. Kroje pocházející z této oblasti jsou komplikovaně zdobené pomocí ručních výšivek technikou tzv. malby jehlou.

Obr. 1: Slavnostní kroj [1]

Ženské kroje

Celá kapitola úzce vychází z popisu krojů z knihy Naše lidové kroje od Blaženy Šotkové. [1]

Ženy na dolním Chodsku nosily hned několik variant chodského kroje. Ty se rozdělují podle událostí, na něž se se používaly. Šlo o nejzdobnější kroj slavnostní, poté byl kroj polosváteční neboli dožínkový a kroj půvėdkový. Ty se od sebe lišily především počtem vrstev, a tedy i svou váhou, ale také množstvím a složitostí výšivek, které se na chodsku hojně používaly. Víceméně samostatně pak stojí ještě kroj svatební.

Pro kroje byly nejčastější motivy všelijakých květů a kvítků nepřeborných velikostí, barev a tvarů.

Slavnostní kroj

Slavnostní varianta chodského kroje byla a dodnes je používána jen na nejdůležitější události, slavnosti a o poutích nebo na oslavy rodinné (například svatby, křtiny nebo pohřby). A pokud byl nošen do kostela v jinou dobu než o pouti, musela si přes něj žena obléci také kabátek s dlouhým rukávem z vlněného sukna a vdané ženy ještě přes šátek na hlavě uvazovaly bílou plenu. V dřívější době se od sebe lišil vzhledem slavnostní kroj svobodné dívky a vdané ženy, dnes už se však tyto rozdíly vytratily.

Slavnostní kroj je nejkomplikovanější verzí chodského kroje a není příliš pohodlný, jednak kvůli své váze a jednak kvůli množství vrstev, které ho tvoří.

Ve své základní podobě slavnostní chodský kroj sestává z košile z tenkého bílého plátna s krátkými rukávky, které mají ochránit naškrobené a složitě skládané rukávce od zapocení. Ta se obléká přímo na tělo. Na ní se oblékají dvě bílé spodní sukně. Přes ně potom přichází sukně přišíta na hluboko vystřiženém živůtku, které se říká *kanduš* a jejímž účelem je zakrýt bílé spodničky pro případ, že se žena bude ve slavnostním kroji potřebovat posadit nebo projít po prašné cestě, a tudíž si bude muset vyhrnout vrchní sukni, aby ji neušpinila. Na tuto spodní sukni se také uvazuje zástěra neboli *fěrtoch*. Až poté, co je žena oblečena v těchto základních spodních vrstvách, může si na sebe obléknout kroj slavnostní. Začíná se velkými, skládanými a dotvrda naškrobenými rukávci, které na stranách dosahují až k uším. Na košilku s rukávci musí být už před oblečením navlečen živůtek s našitým honzíkem neboli *lajblík*, protože jinak by se při jeho oblékání pomačkaly rukávy. Poté si žena přehodí přes hlavu vrchní plisovanou sukni *šerku*, která se bezpečně upevní pomocí tkanic a poutek přes ramena, aby při chůzi nebo tanci nepadala. Na sukni se uváže druhý fěrtoch v pase připevněný k tlustému zdobenému tkalounu. Ten musí být v dolním okraji stejně dlouhý jako vrchní sukně. Přes ramena si žena nejprve zaváže lehký bílý tylový šáteček, na který se poté položí druhý hedvábný, který se vpředu překříží a převáže širokou stuhou uvázanou vzadu. Spodní tylový šáteček se u krku spíná ozdobným špendlíkem, vrchní hedvábný se sepne na prsou pomocí ozdobné jehlice vyrobené ze skleněných korálek. Na hlavu si žena uvazuje bohatě vyšíváný černý šátek s hedvábnými třásněmi, který je v týle podepřen speciálně tvarovaným kostěným hřebenem a z něhož nesmí vyčnívat žádné vlasy. Ke kroji patří také červené vlněné punčochy v barvě sukně a na nohou se nosí

tzv. *bůtky*, což jsou boty se zaoblenou špičkou, zhotovené ze sametu zdobeného hedvábím a kůže. Do ruky patří ještě malý vyšíváný šáteček.

Polosváteční kroj

Polosváteční chodský kroj, nebo také dožínkový podle slavnosti, na niž se nosíval, je lehčí, méně zdobnou a snadněji nositelnou variantou slavnostního kroje. Proto si ho v pozdější době pořizovaly například i měšťanky, kterým sloužil jako jeho náhada. Původní použití bylo jako klasický kroj pracovní, ale s příchodem šatovek neboli kadušů a flámišek se v něm postupně pracovat přestalo. Dnes už ho na chodsku bohužel skoro nenajdeme a dochoval se především díky muzeím.

Nejspodnější vrstvou tohoto kroje je bílá košilka s pokosnými (dlouhými) rukávy, které nemusejí být tolik naškrobené jako ty u kroje slavnostního a jsou lemovány jednoduchou červenou krajkou. Přes tuto košilku se obléká červený živůtek lajblík. Poté přichází na řadu pruhovaná sukně z polovlněné látky bez plisování, která se zavěšuje přes ramena stejně jako sukně u kroje slavnostního. Zástěra neboli fěrtoch je k tomuto kroji vyrobená z kašmíru jasných barev. Velmi často se na ní také objevují pruhy a drobné kvítky. Ramena se zakrývají kašmírovým neboli žalínovým šátkem a šátek na hlavu je ze stejného materiálu a zůstává jeho černá barva. K jeho podložení se stejně jak u slavnostního kroje používá tvarovaný kostěný hřeben. Na nohou se nosí bůtky a červené vlněné punčochy. I k tomuto kroji patří malý vyšíváný šáteček do ruky.

Půvědkový kroj

Hlavní část půvědkového kroje tvoří šaty s hlubokým výstřihem a zapínáním na háčky. Sukně je v pase skládaná a sklady jsou sežehlené do stran. Přes šaty se obléká *flámiška*, která je ušitá ze stejné látky jako šaty a končí v pase. Tento kabátek má zapínání na knoflíky, stojatý límeček a dlouhé rukávy. Přes sukni patří ještě fěrtoch a okolo pasu se přes něj váže bavlněná stuha. Pokrývka hlavy je u této verze kroje různá. V neděli se nosí černé šátky ke slavnostnímu kroji a starší ženy nosí šátky kašmírové. Nepatří k němu klasické chodské bůtky, ale nosí se místo nich jednoduché černé kožené boty s páskem. Ani tento kroj se však neobejde bez vyšívaného šátečku do ruky.

Svatební kroj pro nevěstu

Kroj jinak nazývaný také „smuteční kroj vdavací“

Nevěstin kroj byl variací na klasický kroj slavnostní. Jediným markantním rozdílem je jeho barevnost. Základní skladba vrstev kroje zůstává stejná. Používala se košile s pokosnými rukávy, která byla praktičtější pod kožíšek (kabátek lemovaný kožešinou), jež byl nutný do kostela. Punčochy i boty zůstávají stejné. Nicméně vrchní sukně šerka má u nevěsty tmavomodrou barvu namísto červené. Kožíšek je také tmavomodrý. Přes sukni se uvazoval fěrtoch, který byl u svatebního kroje čistě bílý tylový s bohatou bílou výšivkou. Do pasu stejně jako u slavnostního kroje patřil pantl, u nevěsty také tmavě modrý. I šátek na krk měl modrou barvu. Na hlavě nevěsta nosila tzv. čepení, což byl zvláštní druh ozdoby, který se používal jen na svatební obřad. Původně byly stuhy a květy vplétány nevěstám a družičkám přímo do vlasů, pro nepraktičnost byl ale tento zvyk zjednodušen a postupně se začaly používat už ozdobené tylové čepice, které zakrývaly vlasy. Pokud se dívka vdávala už těhotná, platilo, že nesměla na hlavě čepení nosit, a proto si vlasy zakrývala černým šátkem.

Mužské kroje

Celá kapitola úzce vychází z popisu krojů z knihy *Naše lidové kroje* od Blaženy Šotkové. [1]

Muži narozdíl od žen kroj postupně odkládali a nahrazovali ho pohodlnějším a praktičtějším městským oděvem. Jedinou jeho funkční částí zůstala bílá zdobná košile, která se i nadále nosila na slavnostní příležitosti. Nicméně i mužské chodské kroje se zachovaly. Stejně jako kroje ženské byly mužské vesty, kabáty, košile a kalhoty bohatě vyšívány různými florálními motivy. Kroj měl také několik variant, i když nebyly tak striktně rozlišované jako u kroje ženského.

Stejně jako u žen byla základem mužského kroje bílá košile. Ta měla dlouhé, u zápěstí řasené rukávy a vyšívanou náprsenku. Okolo krku si muži uvazovali černý hedvábný šátek. Košile se zastrkovala do světlých kožených kalhot ke kolenům, které se vepředu přepínaly speciálním poklopcem a byly ve švech vyšívány barevnými hedvábnými nitěmi. Pod kalhoty se nosily ještě punčochy, které se lišily u mužů svobodných (bílé) a ženatých (modré). Na nohou muži nosili nízké kožené střevíce.

K tomuto základnímu vzhledu se poté doplňovaly další části kroje podle příležitosti nebo manželského stavu. Ty byly stříhově přejaté převážně z módy rokoka, kterou nám připomínají hlavně tuhé límce.

Přes košili muži bez rozdílu oblékali ještě tmavomodrou vestu, která se zapínala vpředu pouze na tři spodní knoflíky. V zimě si chlapci i muži oblékali přes vestu ještě soukenný kabátek neboli *kazajku* do pasu s dlouhým rukávem a výložkami na ramenou. V horní dírci kabátku bývala ještě uvázaná červená stužka. Na hlavě nosívali čepici *vydrovku* pojmenovanou podle lemování z vydří kožešiny.

Svatební kroj

Na svatbu muž poprvé oblékal přes již výše popsany kroj *župan*, což byl dlouhý tmavomodrý plášť s dlouhým rukávem, který poté nosil na všechny slavnostní události. Patřil k němu také černý širák zdobený šesti stuhami stejné barvy, připevněnými od středu ke krepě. Ten se zapínal pod krkem pomocí pásku.

Strážní kroj

Tento typ kroje se používal ještě mnohem dříve, kdy Chodové ještě chránili české hranice. Jeho základ je stále stejný, přes vestu se ale ještě oblékal dlouhý bílý plášť neboli *šerka*. Ten byl původně velmi jednoduchý a bez ozdob, protože se používal jako čistě užitkový. Když ale časem Chodové hranice ochraňovat přestali, šerka se postupně začala stříhat, šít a vyšívat stejně jako slavnostní župan. Její bílá barva se ale zachovala.

2.1.3 Ženské a mužské kroje horního Chodska

Oblastí horního Chodska je označováno území v podhůří Českého lesa kolem vesnice Postřekov, které kvůli svému umístění nebylo tak úrodné, a tudíž ani tak bohaté jako to okolo Domažlic a Mrákova. Tomu odpovídaly i kroje, které nosili místní obyvatelé. Ty byly mnohem méně zdobené než jejich dolnochodské protějšky. Ruční výšivka se téměř neobjevuje a je nahrazena jednodušší strojovou verzí nebo tiskem. Používají se levnější materiály. Ženské rukávce sahaly až k zápěstím, kde byly běžně zakončeny paličkovanou krajkou, černé šátky na zakrytí vlasů postrádaly hřeben.

Obr. 2: Slavnostní kroj [2]

Ženské kroje

Celá kapitola úzce vychází z popisu krojů z knihy Naše lidové kroje od Blaženy Šotkové. [2]

Ženský kroj na horním chodsku byl oproti jeho dolnochodskému protějšku mnohem méně náročný na údržbu a díky menšímu množství vrstev také mnohem příjemnější na nošení. V původní staré podobě se zde zachoval pouze kroj slavnostní. Kroje na denní nošení byly s postupem času upravovány a doplňovány o různé další části z jiných

krajů, a tudíž se postupně staly dosti různorodými. Přesto se pro běžné nošení nejvíce ujal, stejně jako na dolním Chodsku, kroj půvědkový tvořený šaty, zástěrou, flámiškou a šátkem na zakrytí hlavy. Ani zde nebyl žádný rozdíl v odění dívek a provdaných žen.

Slavnostní kroj

Jako nejspodnější vrstvu oblékala žena na horním chodsku také spodní oblečku a poté košili se širokými dlouhými rukávy, která se vpředu nijak nezapínala, ale jen se oba její díly překřížily a připevnily na místě pomocí sukně a límeček se sepl *spínátkem*. Límeček byl zdobený na okrajích pomocí *smutečků* (jemná výšivka) a k jeho vrchnímu okraji byla přišitá široká paličkovaná krajka. Přes košili se oblékal živůtek, který byl na horním Chodsku nejčastěji zelený, nebo květovaný a zapínal se u dolního okraje na dva knoflíky a u okraje horního pomocí dlouhé červené stuhy, jež dívka sahala téměř až k okraji sukně. Poté si ženy oblékaly dvě spodní sukně, které byly mnohem méně škrobené než na dolním Chodsku. Šerka, která přišla na ně se od těch dolnochodských odlišuje hlavně svým posazením. Na horním Chodsku si ji ženy uvazovaly do pasu a mezi ní a živůtkem byl vidět pruh nezakryté košile. Nicméně i zde byla plisovaná, i když mohla být ušitá ze dvou různých materiálů, aby se ušetřilo na její ceně. V pase se zavazovala pomocí vyšívané *pantle*. Přes sukni se ještě uvazovala zástěra, jejíž klička spočívala vpředu, ne vzadu a její konce sahaly stejně jako zástěra až ke kraji sukně. Poté si žena přehodila přes ramena hedvábný šátek s třásněmi, který se pro upevnění zastrkával za živůtek a pantli fěrtochu. Pod černý šátek na hlavu se na horním Chodsku nenosil kostěný hřeben a mohly z něj vykukovat nějaké vlasy. Na nohou ženy nosily červené vlněné punčochy a černé kožené střevíce s kulatou špičkou. Ani na horním Chodsku ženám nechyběl v ruce malý vyšívaný kapesníček.

Do kostela si přes slavnostní kroj vdané ženy oblékaly černý, do pasu sahající kabátek bez zdobení, ale zato se širokým límcem. Pod ten si žena neoblékala široké rukávy, ale stejně jako na dolním Chodsku košili s rukávy pokosnými, které se pod kabátek lépe vměstnaly. Výstřih vyplňoval hedvábný šátek.

Husarky

Šlo o méně slavnostní verzi původního kroje. Dal by se přirovnat ke kroji dožínkovému na dolním Chodsku. Hlavní rozdíl oproti kroji slavnostnímu byl v jeho barevnosti, protože byla použita převážně jen červená barva, a to včetně šátku na hlavu.

Existují nicméně i další druhy polosvátečních krojů.

Půvědkový kroj

Tento typ kroje se téměř neliší od toho používaného na dolním Chodsku. Jediným markantním rozdílem je jeho barevnost, která na Chodsku horním přešla z červené na tmavomodrou s natištěnými červenými květy. Pokud si žena tento kroj oblékala na slavnostnější příležitost, brala si pod flámišku ještě vestičku z bílého plátna.

Svatební kroj

Tento kroj byl také nazýván „smuteční kroj vdávací“, protože svatbou se dívka vzdávala své svobody. Rozdíl oproti nevěstám na dolním Chodsku byl opět v barvě. Místo tmavomodré se používala černá, a to jak na sukni šerku, tak na kabátek, na který se vpředu přivazovala červená stuha. Vše bylo mnohem méně zdobené. Bílá zástěra nebyla ručně vyšívána, ale používala se levnější výšivka strojová. Krk si dívky zakrývaly tylovým šátkem. Na hlavě nevěsty nejprve nosily zelené věnečky, ty ale později nahradilo čepení v podobě, v jaké bylo na Chodsku dolním. Platilo zde i stejné pravidlo ohledně těhotných dívek.

Mužské kroje

Celá kapitola úzce vychází z popisu krojů z knihy *Naše lidové kroje* od Blaženy Šotkové. [2]

Jako první si muž na horním Chodsku oblékal bílou plátěnou košili, která byla stejná jako ta na Chodsku dolním. Přes ní si muži oblékali modrou vlněnou vestu bez zdobení. Nezdobená byla i kazajka, již nosili převážně chlapci. I zde muži ke slavnostní verzi kroje nosí dlouhé kabáty, tzv. župany. Nicméně na rozdíl od dolního Chodska zde mají tyto kabáty velmi úzké tělo až do pasu, kde jsou k němu přišity dlouhé šosy. Žluté kalhoty se od těch na dolním Chodsku lišily jen střihem poklopce. Zbytek kroje se od

toho na dolním Chodsku příliš neliší. Punčochy, boty i čepice zůstávají stejné, vše je jen méně zdobené.

2.1.4 Krojová výšivka

Výšivky na chodských krojích měly především florální motivy a zobrazovaly buď jednotlivé květy, nebo celé jejich svazky. Vyšívané byly košile, lajblíky, mužské vesty a kabátce, vše tak, jak bylo zmíněno už u popisu jednotlivých krojů. Výšivky se tvořily pomocí barevných hedvábných nití nebo dracounů. Ty ve velmi komplikovaných vzorech zdobily ženské lajblíky doplněné skleněnými korálky a kovovými flitry. Na černé šátky se používala buď výšivka strojová, nebo komplikovaná ruční technika tzv. malby jehou. Tu můžeme najít především na krojích z dolního Chodska, protože ruční výšivka byla velice nákladná. Zajímavá je také výšivka nazývaná *smutečky*, kterou můžeme najít na dámských košilích z horního Chodska. Šlo o výšivku v podobě drobných černých a bílých křížků na límcích a u okrajů rukávů, které údajně ženy začaly nosit na památku Jana Sladkého Koziny. Okraje spodních sukní, košil a zástěr byly zdobeny jemnými kraječkami.

Obr. 3, 4, 5: Výšivka (pánská vesta, dámský šátek, dámská šněrovačka) [1]

3. Praktická část

3.1 Studium chodských krojů a jejich rozklad na jednotlivé části

Prvním krokem při tvorbě oděvní kolekce bylo rozložení různých typů chodských krojů na jednotlivé vrstvy. Slavnostní i půvědkový kroj jsem několik let vlastnila a pravidelně v něm i vystupovala, takže pro mě nebyl velký problém si kroje doma rozložit a podívat se na jejich skladbu. Pro mou práci mně nejvíce zajímala jakási anatomie kroje, neboli to, jak na sebe jednotlivé vrstvy navazují a jak jsou na sobě navzájem závislé k vytvoření správné siluety, ať už se jedná o rokokem inspirovanou zvýšenou pasovou linii u slavnostního kroje dolního chodska, nebo o umístění různých šátků. Tyto jednotlivé vrstvy a jejich propojení se poté staly základním stavebním prvkem další práce.

Důležitým faktorem, kterého jsem si při výše popsaném rozkladu všimla, je barevné rozložení krojů. Ty odspodu jakoby „rozkvétají“. Vše začíná na bílých šatičkách, haleně a spodnici, na které se poté mohou začít vrstvit další části blíže popsané v teoretické části. Vrchní vrstvy jsou navíc zdobeny nespočtem různých druhů výšivky, zobrazujících převážně květy a další přírodní motivy. Tato barevná proměna se stala dalším zdrojem inspirace. Stejnou práci s barvou lze samozřejmě pozorovat i na kroji mužském, přestože zde je méně markantní v důsledku menšího počtu vrstev.

Poté, co jsem se na jednotlivé vrstvy dívala převážně z pohledu jejich vzájemné soudržnosti a barevného růstu, rozhodla jsem se prozkoumat i jejich jednotlivou stavbu. Hlavním záměrem bylo především najít základní tvary, které je tvoří a které naopak samy vytvářejí. Pozorován byl například způsob řasení a skládání sukní nebo tvar, který vzniká, když se volná košile stáhne v pase. Dalším příkladem je jednoduchý lajblík, jež sám vytváří celou zvýšenou pasovou linii a ožívá díky komplikované výšivce, která ho pokrývá.

Rozhodla jsem se ukázat a propojit tyto fascinující vrstvy oděvu, které sice nejsou všechny na první pohled vidět, ale pro jeho finální vzhled jsou zcela klíčové. Hlavní snahou bylo docílit toho, aby oděvy skutečně rozkvetly od jednoduchého, jednobarevného oděvu, do formy, která spojuje více původně samostatných vrstev.

3.2 Tvarová experimentace a vyhledávání materiálů

3.2.1 Tvarová experimentace

Základní snahou bylo propojení jednotlivých prvků na sebe navazujících vrstev kroje a vyjádření jejich postupného růstu pomocí barvy, materiálu a nakonec i dekoru.

Bílé spodní šaty

Jako první jsem se zaměřila na nejspodnější bílé části. U těch jsem se snažila experimentovat hlavně co se týče propojení vrchní košile s řasenou a objemnou spodnicí tak, aby do sebe oba tyto tvary přirozeně zapadly. Z tohoto důvodu byl u dvou modelů zachován objem tvaru zad, který vznikne stažením košile v pase zavazováním na ní oblékané sukně. Také komplikované skládání živůtku vychází z tvaru řasení a plisování jednotlivých spodnic a sukní. Tyto překlady a sklady jsem se rozhodla unifikovat, aby u nich byl zachován stejný charakter. Začínají vždy na oděvním díle, na němž je můžeme na kroji najít, a jsou protaženy do živůtku, čímž vytvářejí zajímavý skládaný efekt a zároveň jsou spojovací prvkem dvou či několika propojených částí oděvu.

Bylo využito také efektu, který tvoří při pohledu z rubu a lícu skládání, přičemž z lícu lze vidět prostorové sklady, zatímco na rubové straně se jeví jako ploché.

Obr. 6, 7: Vzhled sklādů z rubu Obr. 8: Vzhled sklādů z lícu

Během práce jsem vyzkoušela různé druhy skládání. Začínala jsem u žehličkou plisované látky, což je původní způsob, jakým jsou vytvářeny vrchní sukně

půvčkového kroje. Nicméně takto naskládaná látka se špatně propojovala s živůtky, takže jsem od této techniky nakonec upustila. Jako další jsem experimentovala s překlady, u kterých byl ale ve finálním materiálu problém se vzhledem a přesností tvaru jednotlivých skladů. Řasení, kterým získávají svůj objem spodní sukně, bylo pro změnu málo výrazné na košilových živůtcích. Nakonec jsem se rozhodla pro odšívání jednotlivých skladů, stejně jako jsou vytvářeny například šatové záševky, čímž vznikl právě již zmiňovaný zajímavý rozdíl ve vzhledu rubu a lícu látky. Tento efekt také velmi pomohl vyjádřit propojení vrchní, na krajích plisované, sukně a jednodušších řasených spodnic. Rozdíl je viditelný na hotových modelech, kde byla plochá strana skládání využita pro znázornění spojení řasené spodnice a živůtku, zatímco v pruzích aplikovaný lící vzhled skladů se vizuálně přibližuje plisům sukně vrchní.

U stříhové manipulace vrchních dílů oděvů jsem vycházela z klasického volného stříhu pánské košile. U dvou oděvů jsem se rozhodla zachovat i efekt, který takováto košile v zádech vytvoří po stažení. Jako inspirace byl použit jak základní vzhled dolnochodské s krátkými rukáci, které jsem se ale rozhodla odstranit a šaty zakončit průramky v místech, kde by do nich rukávy byly posléze vsazeny, tak košile používané na horním Chodsku s rukávy dlouhými, kolem zápěstí vyšívanými a v průramcích zřasenými. Toto nabrání jsem poté opět prodloužila tak, aby procházelo přes celou délku rukávu, a zároveň navazovalo přes náramenice košile.

Kabát

U kabátu, který je také součástí kolekce, bylo hlavním záměrem zachovat velkou formu a tvar, převzatý z pánského slavnostního kroje, který na mužích nevynikne tolik jako na ženách. Snažila jsem se udržet jednoduchou pánskou siluetu, ale zároveň ji spojit s něčím čistě ženským. Nakonec jsem se rozhodla propojit stylizovaný tvar rozměrného a florálními motivy bohatě vyšívaného šátku, kterým si ženy na Chodsku zakrývaly vlasy, s tvarově čistým a velmi jednoduchým provedením zádové části kabátu. Z tohoto důvodu byl v zádech přidán ještě jeden samostatný trojúhelníkový díl, jehož vyšívání vychází z dámské slavnostní pokrývky hlavy.

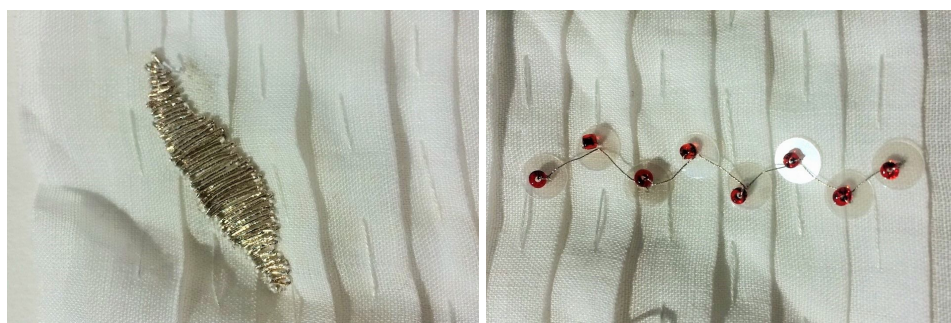
Vrchní barevné vrstvy

K umocnění vizuálního pocitu rozkvětu jsem se rozhodla použít stylizované prvky dámského slavnostního kroje, jejichž stříhy z něj přímo vychází.

Výšivka

Velkým tvarovým i stylovým posunem prošel také vzor a technika dekoru, který jsem se na částech kolekce rozhodla zachovat. Právě všudypřítomné květy dle mého názoru skutečně symbolizují slavnostní chodské kroje. Lze je najít na výrazných černých šátcích, stuhách uvázaných kolem pasu, zástěrách, lajblících a na mnoha dalších kusech tohoto oděvu, který je do hloubky popisován v teoretické části práce.

Při prvních pokusech jsem se snažila navrhnout a vytvořit částečně geometrický vzor tvořený malými květy, vyvedený pomocí skleněných korálků a tenkých dracounů, opředených kovovým vláknem zlaté nebo stříbrné barvy. Tento způsob zdobení se používal na slavnostních krojích ke zdobení lajblíků. Bohužel výsledný vzhled této techniky vůbec neodpovídal mé představě. Výšivka byla na pohled kostrbatá, a hlavně příliš malá, takže by v celkovém vzhledu oděvu zanikla a spíše by kazila jeho čistý dojem vytvořený za pomoci barevných ploch.

Obr. 9, 10: Zkouška výšivky kovovým dracounem a korálky

Ve druhé fázi jsem se pokusila dracounům ponechat více volnosti a vytvářet z nich tak malé trojrozměrné květy. Ani tato technika se mi však neosvědčila. Výšivka sice opticky působila větším dojmem, ale celkově stále nevypadala tak, jak bylo požadováno.

Obr. 11, 12: Zkouška trojrozměrné výšivky dracounem, korálky a flitry

Jako třetí pokus jsem se rozhodla vyzkoušet výšivku tvořenou pomocí stuhy. Tato technika se osvědčila a v práci byla nakonec použita. Květy pomocí ní vyrobené vytvářejí na povrchu na lícu látky krásný trojrozměrný efekt a oděv tak působí dojmem, jakoby z něj květy přímo vyrůstaly. Ze stejného důvodu také nebyly začištěny rubní strany všech vyšívaných součástí oděvů. Malé stužky totiž nejenže ještě umocňují trojrozměrný dojem z výšivky, ale také působí dojmem malých kořínek, které skrz látku prorůstají a rozvíjejí se do květín.

Obr. 13, 14, 15: Výšivka hedvábnou stuhou

Vyšívání za pomoci stuhy

V angličtině je tato technika nazývána Silk Ribbon Embroidery. Za její rodiště se považuje Francie, odkud se později rozšířila až do Ameriky. Používá se převážně pro vytváření prostorových florálních motivů pomocí hedvábné stuhy. Tato technika vyšívání byla poprvé použita v 17. století na zdobení pánských kabátů a sukní dam.

Dovolit si ji však mohli pro její náročnost jen vysoce postavení občané, a právě to také zapříčinilo její postupné vymizení. Používat se znovu více začala až v 19. století, kdy ji na světlo opět vynesl couturier Charles Frederich Worth.

Pro tuto techniku je zapotřebí používat nejlépe stuhy vyrobené ze 100% hedvábí, které je jako jediné dostatečně jemné a poddajné, aby se stuha při protahování nijak nelámala či nevytvářela na hotovém výrobku nevzhledné a tuhé hrboly. Stuhly ze stoprocentního hedvábí se také na světle příjemně lesknou, což dodává výšivce velmi krásný efekt. [4]

3.2.2 Použité materiály

Již od prvotních návrhů bylo hlavním cílem vytvořit oděvy z přírodních materiálů. Ty bylo nutné zvolit tak, aby jejich vzájemná kombinace podporovala optický růst a mohutnění oděvů, které postupně nabírají na barvě, objemu a dekoru. Finálně zvolené materiály odpovídají této myšlence. První, čistě bílá vrstva šatů je ušitá z jemné, lehce průsvitné ramie. Červená druhá vrstva byla vytvořena ze lnu a pro vrchní tmavomodrý kabát bylo použito vlněné sukno. Výšivka je vytvořena pomocí hedvábné stuhy. Materiály tedy postupně nabývají na objemu a směrem vzhůru těžknou, čímž podporují základní myšlenku kvetoucích krojů za pomoci barev a vrstev.

Ramie

Ramie je exotická látka používaná už od doby starověku. Rostlina, z níž se vyrábí, se nazývá ramie sněhobílá a je pěstována především v Číně, Brazílii, Indii a Korei, odkud se do České republiky dováží už ve zpracovaném stavu. Jde o malý keř dorůstající do výšky zhruba 1–1,5 m, který se pěstuje pro jeho lýková vlákna, z nichž se poté ramie vyrábí.

Na dotek je tato látka velmi jemná a má lehký hedvábný lesk. Obě tyto její vlastnosti se s opakovaným praním umocňují. [5][6]

Len

Látka je vyrobená z lněných vláken, která se získávají ze stonku lnu setého. Nejstarší použití tohoto vlákna je umísťováno buď do Jižní Ameriky, nebo do Íránu. Nejstarší nález z Evropy pochází ze Švýcarska. Lněné látky jsou velmi příjemné na omak, ale mají silné sklony k mačkavosti. [7]

Vlna

Tato látka se vyrábí zpracováním živočišných vláken získaných z ovčí nebo jiné vlny. Hotový materiál je nemačkový, ale méně pevný. Vlněné sukno se vyrábí z mykané příze, která se utká pomocí plátňové vazby, čímž se získá vlněný polotovar, který se dále upravuje například pomocí praní nebo valchování, při kterém se silně zplstí, což je pro sukno velmi důležité. [8]

Hedvábí

Hedvábné látky se tkají z nekonečných vláken získávaných z výměšků bource morušového. Tento materiál byl poprvé použit v Číně, odkud se postupně rozšířil do zbytku světa. Hedvábné látky jsou lesklé a na omak příjemně měkké. [9]

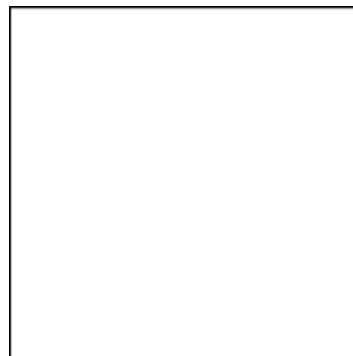
1.

Název: ramie

Barva: ivory

Gramáž: 60 g/m²

Složení: 100% ramie

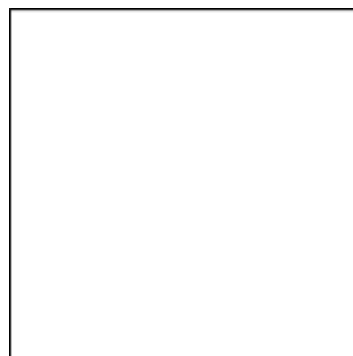
2.

Název: len

Barva: červená

Gramáž: 155 g/m²

Složení: 100% len

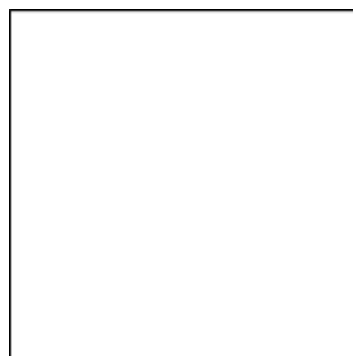
3.

Název: vlněné sukno

Barva: tmavě modrá

Gramáž: 720 g/m²

Složení: 100% vlna

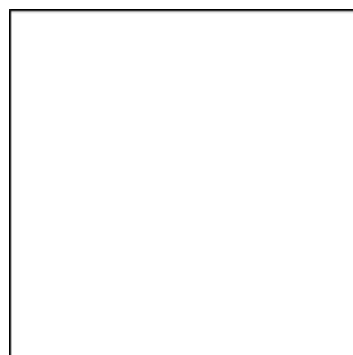
4.

Název: hedvábné stuhy

Barva: zelená, červená, žlutá

Šíře: 2 cm

Složení: 100% hedvábí

3.3 Vytvoření návrhů a jejich konstrukcí

3.3.1 Prvotní návrhy

Pro potřeby kolekce byly nejprve vytvořeny prvotní návrhy zachycující různé varianty skládání a vzájemné kombinace oděvů vycházející z klasických krojových částí a z jejich stylizací. Lze na nich také vidět první pokusy s umisťováním skládání a dekoru. Těchto návrhů byla vytvořena celá řada, a z toho důvodu z nich byl pro účely publikování v práci udělán výběr .

Obr. 16: Skica

Obr. 17: Skica

Obr. 18, 19: Návrh výšivky

Obr. 20: Návrh výšivky

Obr. 21: Skica s řasením na zadním díle

Obr. 22, 23: Návrh oděvu

Obr. 24, 25: Návrh oděvu

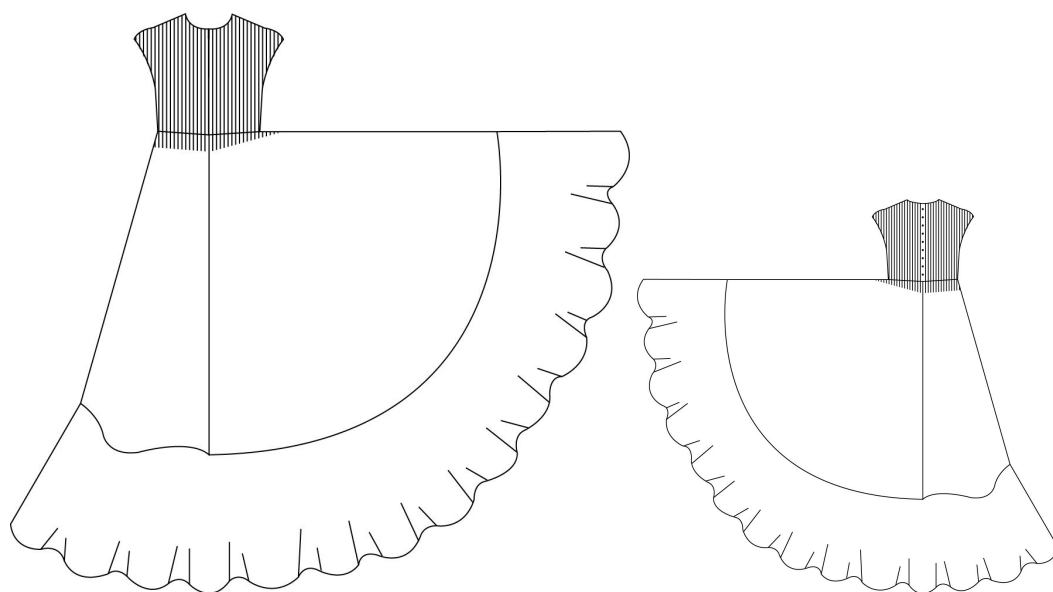
Obr. 26, 27: Návrh oděvu

3.3.2 Finální návrhy a technické nákresy

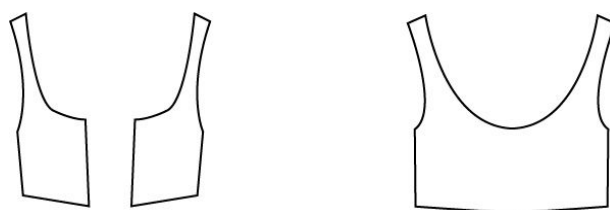
Z prvotních návrhů byly poté vybrány a vypracovány návrhy finální, společně s nákresy technickými. Tyto návrhy vznikly kombinací prvků krojových oděvů a dekorů do konečné formy, jež odpovídá myšlence kolekce. Byly do nich už také zakomponovány skládané části zmiňované v první kapitole praktické části práce, a to tak, aby splňovaly požadovanou představu o propojení a vzhledu jednotlivých částí oděvu.

Obr. 28: Oděv č. 1

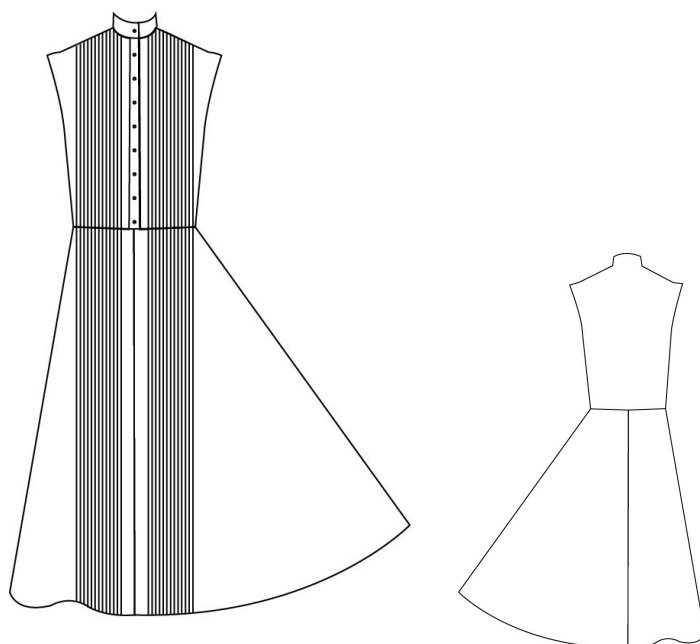
Obr. 29, 30: Technický náčrt šatů k oděvu 1

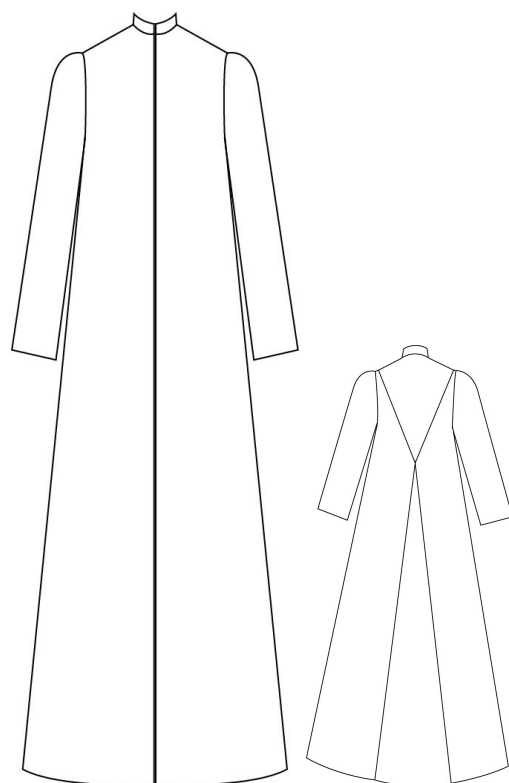
Obr. 31: Technický náčrt vestičky k oděvu 1

Obr. 32: Oděv č. 2

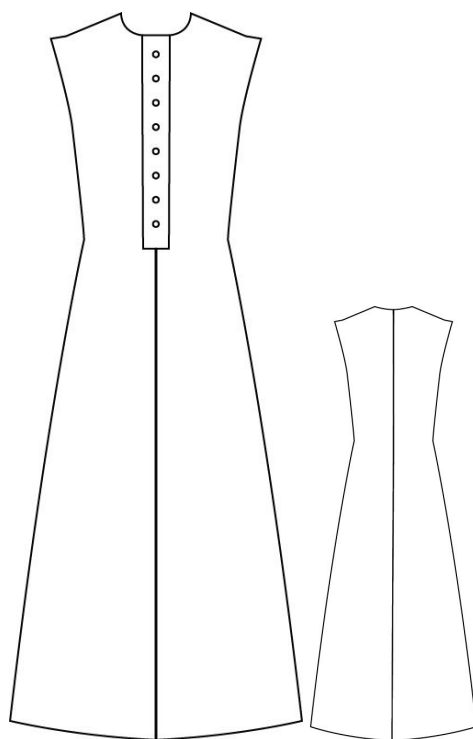
Obr. 33, 34: Technické nákresy k šatům oděvu 2

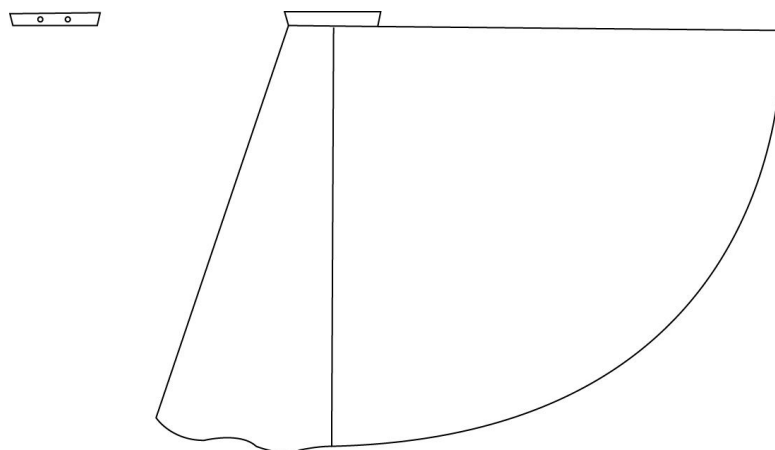
Obr. 35, 36: Technické nákresy ke kabátu oděvu 2

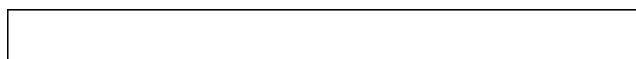
Obr. 37: Oděv č. 3

Obr. 38, 39: Technické nákresy k šatům oděvu 3

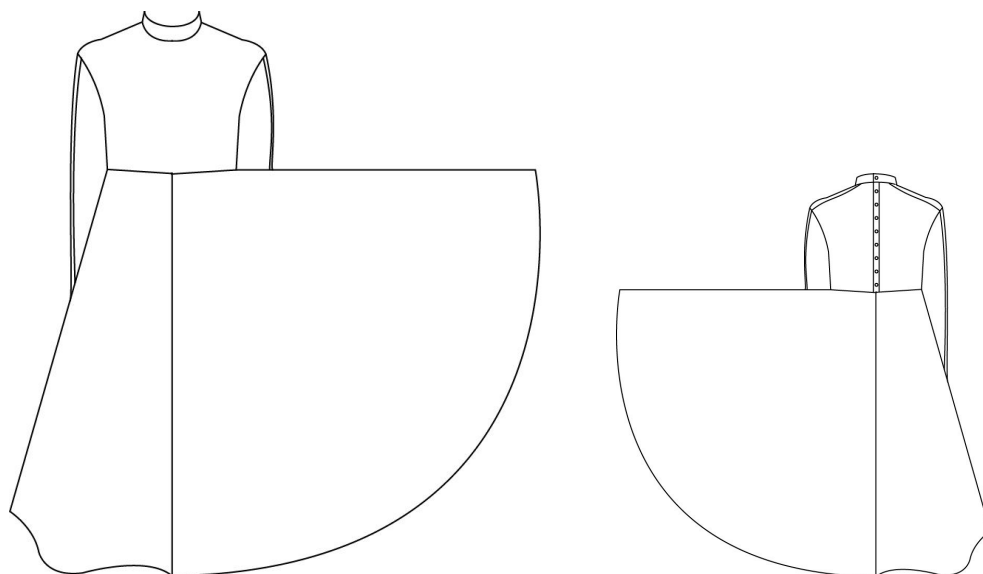
Obr. 40: Technický nákres k sukni oděvu 3

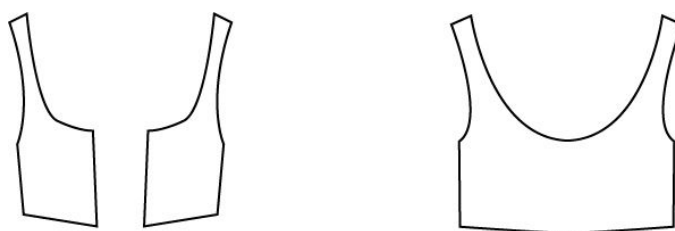
Obr. 41: Technický nákres k pásku oděvu 3

Obr. 42: Oděv č. 4

Obr. 43, 44: Technické nákresy šatů k oděvu 4

Obr. 45: Technický nákres vestičky k oděvu 4

3.4 Realizace

3.4.1 Technický popis oděvů

Oděv č. 1

Oděv se skládá z bílých šatů a bílé, bohatě vyšíváné, vestičky.

Živůtek šatů je vytvořen z látky, která byla nejprve po centimetru naskládána. U těchto šatů byl využit rubový efekt skladů. Na předním díle jsou čtyři odševky. Zapínání je na knoflíky v zadním díle živůtku. Průkrčník je kulatý. K vrchnímu dílu šatů je ve zvýšeném pase přišita kolová sukně, která je v napojení naskládána tak, aby na sebe sklady horního a dolního dílu vzájemně navazovaly. Z tohoto důvodu má sukně trojnásobný obvod pasu, což jí přidává na objemu. Sukně šatů je zakončena širokým řaseným volánem bez spodního zakončení.

Vestička je volná bez záševků a v předním i zadním díle hluboce prostřižená. Vepředu je umístěn háček na zapínání.

Oděv č. 2

Model se skládá z bílých šatů a tmavomodrého oversized kabátu.

Živůtek šatů vychází z pánského košilového střihu bez odševků. Zadní díl je hladký. Na předních dílech je vytvořeno dvanáct centimetrových skladů s použitím lícového efektu. Zapínání je zhotoveno pomocí knoflíků umístěných na légách na předních dílech. U krku mají šaty stojáček. Jsou bez rukávů. V zadním díle mají šaty lehce snížený pas. K vrchnímu dílu šatů je v pase přišita půlkolová sukně s délkou pod kolena zakončená dvojím podehnutím a prošitím, která má v přední části sklady navazující na ty na dvou vrchních dílech.

Kabát je ušit podle pánského střihu. Má dlouhé rukávy, kolem krku stojatý límec a délkou sahá ke kotníkům. V zadním díle je vsazen v průkrčníku trojúhelníkový, dolů volně visící vyšíváný díl inspirovaný tvarem dámského šátku. Kabát nemá zapínání.

Oděv č. 3

Model je složen z jednoduchých bílých košilových šatů, červené poloviční sukně a bílého, bohatě vyšívaného pásu.

Bílé šaty vycházejí ze střihu pánské košile, ale jsou modelováním zúžené v pase. Průkrčník je začištěn za pomoci podsádky. Zadní díl je hladký. Na předním díle je umístěno zapínání na knoflíky končící v pase. Šaty nemají rukávy. Délka šatů je pod kolena a není nijak zakončena.

Červená sukně vychází ze střihu kolové, v pase po centimetru skládané, sukně, ze které byly použity jen tři zadní díly. V pase je sukně vsazena do pasového límce a zapíná se vpředu na knoflíky. Délku má zakončenou dvojím podehnutím s prošitím a zarovnanou s délkou šatů.

Bílý pásek má v pase zapínání na dva knoflíky.

Oděv č. 4

Model je složen z lehkých bílých šatů a červené vestičky.

Vrchní díl bílých šatů vychází z pánského košilového střihu a končí v pase. Přední díl je hladký, zapínání na knoflíky je umístěno na zadním díle a končí v pase. Kolem krku mají šaty stojatý límec. Šaty mají dlouhé rukávy zakončené vyšívanými manžetami. Na rukávech je umístěno šest centimetrových skladů sežehlených ke středu, které pokračují přes náramenice vrchních dílů a límec. Kolová sukně sahající pod kolena je nasazena v pase a je ve spodní délce dvojité podehnutá a prošitá.

Červená vestička je hladká a bez záševků. V předním i zadním díle je hluboko prostřižená. Na předních dílech je umístěno zapínání na háčky.

4. Závěr

Kolekce Chodské kvítí má celkem čtyři mezi sebou částečně kombinovatelné oděvy a využívá ve svém vizuálním vzhledu kombinaci krojových částí s moderním přístupem k oděvu. Myslím si, že se mi podařilo vytvořit oděvy, které si zachovaly jemnost a ženskost krojů, nicméně zároveň jsou skutečně nositelné a také pohodlné. Podařilo se mi propojit také mužskou a ženskou siluetu.

Nejsložitější částí výroby byly sklady na třech ze čtyř modelů, které při výrobě zabraly nejvíce času, nicméně jejich použití skvěle posloužilo základní myšlence kolekce a vzájemně propojilo jednotlivé díly a vrstvy oděvu, což bylo hlavním záměrem mé práce.

Výšivka, která je využita na všech čtyřech oděvech, přidala modelům na jemnosti a ženskosti, která podle mého názoru v dnešní době trochu chybí. Techniku, kterou je vytvořena, jsem se naučila právě díky této práci.

Práce na samotné kolekci mě bavila a vyzkoušela jsem si při ní nové techniky, které se mi budou hodit v další výtvarné tvorbě.

5. Použité zdroje

- [1] - ŠOTKOVÁ, Blažena, Jindřich OTTO a Karel ŠMIROUS. *Naše lidové kroje, jejich vzory, stříhy a zpracování: 4. Kroj chodský (dolních vesnic)*. 2. vydání. Praha: Vyšehrad, 1951.
- [2] - ŠOTKOVÁ, Blažena, Jindřich OTTO a Karel ŠMIROUS. *Naše lidové kroje, jejich vzory, stříhy a zpracování: 6. Chodský kraj postřekovský*. 2. vydání. Praha: Vyšehrad, 1951.
- [3] - KUMPEROVÁ, Iva, Marie JOHÁNKOVÁ a Slávka ŠTRBOVÁ. *Chodské kroje*. Domažlice, 2010.
- [4] - ZHOU, Edna a Siting KE. The Art of Silk Ribbon Embroidery. *Art of Silk* [online]. 1 August 2014 [cit. 2019-04-18]. Dostupné z: <https://www.artofsilk.com/blogs/news/14036329-the-art-of-silk-ribbon-embroidery#.XLep7jAzapp>
- [5] - Ramie sněhobílá. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-04-18]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ramie_sn%C4%9Bhob%C3%AD%C3%A1
- [6] - Ramie. *Sartor: Hedvábný obchod* [online]. [cit. 2019-04-18]. Dostupné z: <https://www.sartor.cz/content/52-ramie>
- [7] - Len. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-04-18]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Len>
- [8] - Soukenictví. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-04-18]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Soukenictv%C3%AD>
- [9] - Přírodní hedvábí. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-04-18]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/P%C5%99%C3%ADrodn%C3%AD_hedv%C3%A1b%C3%AD

6. Fotodokumentace

